

SF

eridas

LARRY NIVEN

ŽIEDINIO PASAULIO
INŽINIERIAI

420 PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Knjgute.lt

Larry Niven
ŽIEDINIO PASAULIO INŽINIERIAI
Mokslinės fantastikos romanas

Kitados Luisas Vu su keistais savo draugais atrado Žiedinį pasaulį, milžinišką svetimievių konstrukciją, juosiančią tolimą žvaigždę. Praėjus 20 metų, jis ir kzinas Gyvulių Pašnekovas, dabar gavęs kitą vardą, vėl sugrižta į Žiedinį pasaulį. Netrukus Luisas supranta, kad Žiedinis pasaulis tapo nestabilus ir po keliolikos mėnesių subyrės į druzgus. Kad išliktų gyvas ir išgelbėtų nesuskaičiuojamas Žiedinio pasaulio bendruomenes, Luisas Vu privalo surasti valdymo centrą, kurį įrengė legendiniai šio giganto inžinieriai...

Iš anglų kalbos vertė ANITA KAPOČIŪTĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
420 tomas. Serija įkurta 1990m.

Larry Niven THE RINGWORLD ENGINEERS
New York, Ballantine Books, 1981
Copyright © by Larry Niven, 1980

Cover art copyright © Stephan Martiniere, 2005
Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2008
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2011

IŽANGA

Luisas Vu - dviejų šimtų metų amžiaus Žemės žmogus. Gyvulių Pašnekovas - aršiujų kzinų rasės atstovas. Nesas - lėlininkas iš baidumu plačiai garsėjančių Pirsono lėlininkų. Ir lengvapėdė jauniklė, dvidešimtmetė Tila Braun. Kas šitokią sveiku protu nesuvokiamą ketveriukę galėjo sumesti draugėn ir išsiųsti į tolimą, galbūt pavojingą kelionę?

Viskas prasidėjo tą dieną, kai Luisas Vu šventė dviejų šimtų metų jubiliejų. Nenuostabu, kad, sulaukus tokio gražaus amžiaus, dvidešimt keturių valandų lyg ir per maža kaip reikiant atšvęsti sukaktį. Tad Luisas Vu prieš pat vidurnaktį paliko savo svečius ir nėrė į persikėlimo kabiną, ketindamas laiko juostomis keliauti per pasaulį, kiekvienoje užtrukdamas po valandą ir šitaip ypatingą dieną užtęsdamas tiek, kiek įmanoma. Deja, nieko iš to neišėjo. Surinkęs Sevilijos kodą, Luisas pakliuvo ne į žaižaruojantį miestą, o... kažkur. Į niekuo nepatingą viešbučio kambarį, kur jo laukė lėlininkas - trikojis, dvigalvis padaras. Lėlininkas, gerai žinantis, kad Luisas neatsispirs pagundai

leistis į kelionę. Prisistatęs Neso vardu, jis net parodo Luisui kelionės tikslo hologramą - kažką panašaus į žydrą, kilpa sumestą kaspiną su žvakutės žiburėliu pačiame centre. Tačiau tam, kad galėtų iškeliauti, jiems reikia susirasti dar du bendražygius. Kziną - savosios rasės ambasadorių Žemėje. Ir dar vieną. Dar vieną, kuris paaiškėja esąs paika ir nepatyrusi dvidešimtmetė mergužėlė Tila Braun, lyg tyčia - viena iš Luiso gimtadienio šventės viešnių, lyg tyčia - kaip tik ta, su kuria jį sieja gana romantiški ryšiai. Kaip tik dėl to, kad nenori skirtis su Luisu, ji ir sutinka keliauti, nepaisant visų paties Luiso pastangų ją atkalbėti.

Kodėl būtent šiuos, o ne kokius kitus asmenis lėlininkai parinko kelionei? Luiso kandidataūra lyg ir neturėtų stebinti. Jis - senas nuotykiautojas, vienas iš tų, kuriems pavyksta išgyventi bet kokiomis sąlygomis, nors linkę į avantiūras, be to, jis - paskutinis vis dar gyvas iš tų žmonių, kurie užmezgė ryšius su kitomis civilizacijomis. Toliau - prasčiau. Iš kzinų rasės būtent Gyvulių Pašnekovas buvo pasirinktas todėl, kad jis - neįprastai santūrus ypatingai aršios rasės atstovas. Nesas - pamišęs, tai yra lėlininkų požiūriu - nesveikai drąsus. Vis dėlto priežastis, dėl kurios į kompaniją pakliuvo Tila

Braun - pati neįtikimiausia. Po to, kai žmonių gyvenamuose pasauliuose įsigaliojo reprodukcijos įstatymas, be kitų aplinkybių, leidžiančių susilaukti palikuonių, buvo sugalvota loterija, kurios laimėtojas įgydavo teisę turėti vaiką. Tila Braun buvo šeštoji loterijos laimėtojų karta - jos tėvai ir seneliai buvo gimę tik todėl, kad jų pačių tėvai laimėjo loterijoje. Luisui lieka tik galvą pakraipyti, kai lėlininkas Nesas kuo rimčiausiai praneša, kad šitaip žmonėse turėjo išsivystyti sėkmės genas. Tilai sekasi, Tilos negali ištikti jokia nelaimė, o sėkmė šitokioje kelionėje negali nepraversti visiems, tad ją reikia vežtis kartu.

Nesas neprašo keliauti drauge su juo vėl dėl malonumo keliauti - už tai ir žmogui, ir kzinui žadamas solidus atlygis.

Kadaise galaktikos branduolyje sprogsi supernova sukėlė ištiesą supernovų grandininę reakciją, paskleidusią mirtinos radiacijos srautą. Šis radiacijos frontas turi pasiekti žmonių gyvenamus pasaulius po dvidešimties tūkstančių metų, ir tada visiems neišvengiamai teks sprukti Magelano Debesų kryptimi. Tačiau žmonėms dvidešimt tūkstančių metų - beveik tas pat, kas amžinybė, ir lėlininkai žino, kad žmonės suskubs ruoštis tik paskutinę akimir-

ką. Štai kodėl atlygis už šią kelionę ir Luisui, ir Gyvulių Pašnekovui - laivas su kvantum II tipo hipererdviniu varikliu, padėsiantis laiku ištrūkti iš atslenkančios radiacijos juostos.

Tačiau Luisas paprašo ir papildomo atlygio - Lėlininkų planetos koordinacijų. Lėlininkų gimtojo pasaulio iki šiol niekam nepavyko aptikti, tad ši informacija turėtų kainuoti neįsivazduojamus pinigus. Nesas mielai tai pažada, tik perspėja, kad Luisas nepešias iš to jokios naudos.

Ir iš tikrųjų: kai keliautojai galiausiai nusileidžia lėlininkų planetoje, paaiškėja, kad lėlininkai keliauja - kartu su viena gyvenamąja ir keturiomis žemės ūkio planetomis. Jie jau kažin kada iškeliavę Magelano Debesų link, tik ne kosminiais laivais, nes joks save gerbiantis lėlininkas niekad neišdris įkelti kojos į kosminį laivą, o išmoks išjudinti iš vietos pačią planetą. Skrenda jie nelabai greitai, užtat žino: gavę kvantum II tipo variklį tiek žmonės, tiek kzinai juos aplenks, pirmi atsidurs Magelano Debesyse, pirmi ten įsikurs ir savo kailiu išmėgins visus pavojus.

Žmonės ir kzinai - seni priešai, istorija žino keturis žmonių ir kzinų karus. Kzinai - ypatin-gai karingų garbėtroškų rasė; tikriausiai jie

būtų nušlavę žmones jau pačiame pirmajame kare, jei ne viena aplinkybė. Kaip tik tuo metu ties Procionu pasirodė galaktikos prekeiviai Pašaliečiai, kurie ir pardavė žmonėms standartinio hipererdvinio variklio paslaptį. Tokį pranašumą įgiję žmonės karą laimėjo. Tačiau kzinai neatlyžo. Galiausiai žmonės laimėjo visus keturis karus, patys aršiausieji kzinų atstovai žuvo, o tie, kurie liko, buvo kur kas ramesni - ir šią savybę perdavė palikuonims. Tik dėl šios priežasties įsiviešpatavo taika, žmonės ir kzinai netgi sugebėjo užmegzti diplomatinius santykius.

Tačiau netgi pats santūriausias kzinas - vis tiek kzinas. Nelauktai netikėtai paaiškėja, kad Gyvulių Pašnekovas - ginkluotas. Dabar jam visai nesunku atsikratyti Luiso ir Tilos, vienam užgrobti laivą su kvantum II varikliu, kuris gali nuskrietti šviesmetį per minutę su ketvirčiu - ir padovanoti kzinams tokią persvarą, kuri neabejotinai nulemtų kzinų pergalę būsimajame, penktajame, kare su žmonėmis.

Deja. Lėlininkas Nesas viskam pasiruošęs. Jis nešiojasi implantuotą taspą - aparąčiuką, pasiunčiantį impulsą tiesiog į smegenyse esantį malonumų centrą. Tasai, kurį paveikia taspas, nesvarbu, žmogus ar kzinas, nebeįstengia nie-

ko - tik mėgautis neišpasakytu malonumu. Pasirodo, tiktai Luisas nežinojo, kad taspui nepri-lygsta netgi narkotikai ir kad Žemės parkuose daug kur galima aptikti apkvaitusių taspinin-
kų. Taspū sudorotas kzinas pasiryžęs bet kam, kad tik niekad nebetektų patirti jo poveikio - šitaip prarasti bet kokį karingumą kzinui bai-siau už mirtį. Po nepavykusio Gyvulių Pašne-kovo išpuolio jau niekas nebetrukdo leisti j kelionę.

Pirsono lėlininkai - sena ir nepaprastai galin-ga rasė, tačiau apie jų bailumą sklinda legen-dos. Todėl tiktai tada, kai ketveriukė lėlininkų planetoje susitinka su lėlininkų vyresniuoju, vadinamuoju Visų Slapčiausiuoju, jiems paaiš-kėja kelionės tikslas.

Tai - tas pats kaspinas su žiburėliu vidury, kurio hologramą Luisas jau matė. Žiedinis pa-saulis. Konstrukcija: saulė, apjuosta milžinišku dirbtiniu žiedu. Kompromisas: tarpinis varian-tas tarp Daisono sferos ir normalios planetos. Daisono sfera - teorinis darinys, milžiniška už-dara tuščiavidurė sfera, supanti žvaigždę, taigi - ir gaunanti visą šviesulio išspinduliuojamą energiją, su gyvenamu vidiniu paviršiumi. Ta-čiau žiedas - dar efektyvesnė ir saugesnė konstrukcija. Vidinėje pusėje yra gravitacija.

Žiedas dryžuotas - orbitoje, gerokai arčiau saulės, skrieja dvidešimt juodų stačiakampių, išdėstytų Kemplererio rozete; matyt, jie skirti sukurti vidiniame žiedo paviršiuje dieną ir naktų kaitos efektą. Žiedo medžiaga sulauko keturiasdešimt procentų neutrinų, vadinasi, žiediečiams, jeigu tokių esama, neturėtų būti baisi atslenkanti radiacija. Žiedo spindulys siekia $0,95 \times 10^8$ mylių, plotis - 106 mylių. Daugybė, daugybė vietos. Žiedo statytojams jos, matyt, reikėjo. Išskyrus šią milžinišką konstrukciją, sistema tuščia - reikia manyti, visa įmanoma statybinė medžiaga buvo sunaudota žiedui.

Šitiek pavyko sužinoti lėlininkams, kurie atrado žiedą ir galingais teleskopais tyrinėjo jį iš tolo. Tačiau šito jiems buvo maža - tokio neįtikėtino darinio tiesiog negalima palikti neapžiūrėto iš arčiau. Tad štai į kokį žygį skirta leisti Luisui Vu ir margai jo įgulai - į Žiedinį Pasaulį. Tiesa, tik jo apžiūrėti. Jiems net nebuvo numatyta užduotis nusileisti jo paviršiuje.

Kelionei paruoštas laivas buvo keistokas: keleiviams skirta gyvenamoji kapsulė, o visa įmanoma įranga - atskirame sparne, sujungtame su kapsule vienu vieninteliu vamzdžiu. Lėlininkų sumanymas, esą saugiau, kai hermetiškame laivo korpuse - viena vienintelė skylė.

Ir - jokių ginklų. Nors plika akimi matyti: kone kiekvieną iš gausybės įnagių galima panaudoti kaip ginklą, be to, kai kurios įrangos detalės akivaizdžiai byloja: nusileisti jiems teks. Įvertinęs visa tai, Luisas pasiūlo pavadinti laivą "Melagio išpera" ar tiesiog "Melagiu" - ir niekas neprieštarauja.

Po visiems mirtinai įkyrėjusio skrydžio, keliautojai galiausiai priartėjo prie Žiedinio pasaulio. Tačiau bet kokie bandymai užmegzti ryšį baigėsi nesėkme - žiediečiai, jei tokių ir buvo, atkakliai tylėjo. Ties žiedo briauna atvykėliai pastebėjo atbrailą ir ten įrengtą kosmouostą, tačiau šis akivaizdžiai buvo apleistas. Apžiūrėję išorinę žiedo pusę ir nesulaukę jokie atsako, Luisas ir jo kompanija nusprendžia užmesti akį ir į vidinę. Saugumo sumetimais jiems reikia kruopščiai pasirinkti trajektoriją, kuri nekirstų paties žiedo, galiausiai nutaria skrieti tiesiai į saulę ir ties juodųjų stačiakampių grandine išeiti į orbitą. Bet...

Keliautojai spėjo suvokti tikrai tvyksnį. Kai atsipeikėjo, paaiškėjo, kad juos apsaugojo tik laivo korpusas, aktyvavęs stazės lauką. Užtat sparno su visa jame buvusią aparatūrą nebėliko. Ir veltui kzinas saikstėsi susidorosiąs su juos užpuolusiais priešais. Jų neužpuolė joks

priešas. Tik paprasčiausias, automatiškai veikiantis rentgeno spindulių lazeris, skirtas trupinti meteoritus. Kuriam visai nėra motais, kad šis ne visai standartinis meteoritas su visais keleiviais štai dideliu greičiu švilpia žemyn, tiesiog į žiedo paviršių.

Še tau ir išgirtoji Tilos Braun sėkmė. Laivas patyrė avariją, ir tik ypatingas korpusas išgelbėjo keleivius, bet jie atsidūrė Žiediniame pasaulyje, išrausę kelių mylių ilgio drūžę, pradėję prietaisus ir variklį, be jokios galimybės pakilti nuo žiedo paviršiaus... Ką gi. Juk šitokių loterijos laimėtų palikuonių esama kur kas daugiau. Tik Nesui taip ir nepavyko nė vieno surasti - išskyrus Tilą. Ar tik nebus taip, kad visiems kitiems pernelyg sekėsi?..

Jie net neturi jokios galimybės susigaudyti, kur atsidūrę. Aišku viena: visai šalia tos vietos, kur nukrito laivas, stūkso milžiniško dydžio kalnas, kuris, reikia manyti, matosi iš labai toli, kaip ir įspūdingas griovys, kurį jie išarė krisdami. Atvykėliai sėda ir skuterius ir išskrenda žiedo briaunos kryptimi: jei dar liko nors šiek tiek vilties rasti čia civilizacijos apraiškų, tai jų ieškoti, be abejo, reikėtų pakraštyje - ten, kur būta kosmouostų.

Neilgai trukus atvykėliai vis dėlto sutinka ir

vietinius gyventojus. Bet iškart paaiškėja, kad žiedo civilizacija smukusi. Milžiniški, akivaizdžiai ore sklandę pastatai, visi vienu metu kritę žemėn, ištiškę patys ir ištaškę apačioje buvusius žmonių būstus. Čiabuviai susirenka pasveikinti atvykėlių, kuriuos, matyt, palaiko dievais, bet Luisas, mėgindamas pademonstruoti stebuklą, pasitelkia lazerį nenumanydamas, kad šitaip pažeidžia kažkokį vietinių tabu, ir jiems tenka sprukti. Tačiau žiedas labai didelis, o ryšių priemonių nebėra, tad keliautojams negresia joks pavojus, kad kitų vietovių gyventojai apie juos sužinos.

Skridami jie bendrauja radijo ryšiu, tačiau turi į valias laiko ir apmąstymams. Ir Luisas, gretindamas kai kuriuos faktus, kai kurias Nesui išsprūdusias detales, ima raizgyti stubinančią loginę grandinę, kol netikėtai perpranta lėlininkų motyvus ir užmačias. Iki šiol nė vienas lėlininkas nėra net užsiminęs, kad jų rasė sukūrė žvaigždžių sėklų jauką... aparąčiuką, viliojantį tas proto neturinčias būtybes, gausiais būriais lakstančias netoli galaktikos branduolio ir mintančias tarpžvaigždinėje erdvėje pasklidusiu vandeniliu. O ten, kur keliauja žvaigždžių sėklos, paskui jas visuomet seka Pašaliečiai...

O įpusėjus pirmajam žmonių ir kzinų karui, žvaigždžių sėklos pasuko būtent ta ir ne kita kryptimi, pasiekė būtent Prociono sistemą, o paskui jas sekantis Pašaliečių laivas nusileido žmonių gyvenamoje Pavyko planetoje... ir Pašaliečiai pardavė žmonėms manevrinį hipererdvės variklį...

Atsitiktinumas?

Juk paskui žvaigždžių sėklas sekantis laivas galėjo atsidurti ne žmonių, o kzinų gyvenamoje erdvėje...

Ar tikrai?

Ar tik ne tuo metu lėlininkai rinko žinias apie kzinų rasę? Ar tik nebus taip, kad patys ir sukiršino žmones ir kzinus, ar nebus taip, kad, pakišdami žmonėms hipererdvinį variklį nulėmė šių pergalę, ar nebus taip, kad naudodamiesi žmonėmis jie tiesiog vykdė veislinę atranką, siekdami išvesti taikesnių ir santūresnių kzinų veislę?

Luisą apėmė siaubas. O kas dar blogiau - jis mąstė balsu ir Gyvulių Pašnekovas radijo ryšiu jį girdėjo. Priremtas prie sienos Nesas griebiasi tradicinės išėities - pasipusto padus. Lėlininkų darbo lėlininkui skirtas skuteris, reikia manyti, kur kas tobulesnis nei jo bendražygių... Vis

dėlto Nesas pripažįsta: taip, lėlininkai kūrė planus išnaikinti kraugerius kzinus, bet paaiškėję, kad šie turi ir naudingų savybių, tad kodėl dirbtinai nepakreipus jų evoliucijos, kad vėlesnės kzinų kartos jau galėtų taikiai sugyventi su kitomis rasėmis?

Kol kzinas niršta, Luisas vynioja mintį toliau: lėlininkai pakreipė kzinų evoliuciją, o juk lygiai taip pat galėjo pakreipti ir žmonių evoliuciją... Ogi iš tikrųjų... na žinoma... Tila.

Ir Nesui nelieka nieko kita, tik pripažinti: taip, žmonėmis jie pasitiki, su žmonėmis sėkmingai bendradarbiauja. Be to, surado galimybę žmones genetiškai patobulinti. Tiktai kurią savybę tobulinti? Ne protą, ne ištvermę, ne savisaugą... Štai - žmones galima apdovanoti sėkme! Tereikia suveikti reprodukcijos įstatymą, paskui pakišti loterijos idėją...

Po to su pabėgusiu Nesu jau nė vienas nebe nori kalbėtis.

Toliau jie keliauja jau trise: Luisas, Tila ir Pašnekovas. Vaizdai apačioje keičiasi, vienu metu jiems netgi tenka skristi virš plikos Žiedo konstrukcijos medžiagos. O kai priartėja prie saulėgražų lauko, Pašnekovas vos nepalydi galvos, paragavęs švytinčio saulėgražos žiedo veidrodžio kirčio....